

סדר הנהגת תפילין

א. רבנו האר"י הקדוש זצוק"ל היה נוהג להניח ב' זוגות של תפילין כסברת רש"י ורבנו תם ז"ל, כי אלו ואלו דברי אלוקים חיים, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (עירובין צה:) מקום יש בראש להניח ב' תפילין (קול יעקב) לרבנו יעקב קאפיל).

ב. רבנו "הבן איש חי" זצוק"ל (עו"ח, וירא אות ח) כתב, ואם ירצה לעשות הכיסים והרצועות של רש"י לתפילין דרבנו תם שרי, דמעלה אותם. ואף על פי שהפוסקים הפשטנים אסרו בזה, ואסיקו דלא יחליף של זה לזה בשום אופן, כל זה הוא לפי סברתם דסברי עושים שני זוגות מספק, אבל לפי דברי רבנו האר"י הקדוש זצוק"ל (שער הכוונות י ע"ד) דאמרו מר השני סברות אמת הן, ושל רבנו תם גבוהה יותר, אין בזה חשש כלל כן נראה לי בס"ד עכ"ל.

גודל מעלת מצות תפילין

א. גדול שכר מצות תפילין, שכל המניחן מאריך ימים בעולם הזה, ומובטח לו שהוא בן העוה"ב, ואין אש של גיהנם שולטת בו, וכל עוונותיו נמחלין לו (טור ס"ו לו).

ב. קדושת התפילין היא כנגד קדושת החושן והאפוד, ובזוהר הקדוש (פקודי רל:) מובא, אמר רבי שמעון לרבי אבא (תרגום) וכך הוא סוד הענין, כי חושן ואפוד היו כנגד אורים ותומים, וזהו סוד של התפילין וקשר של התפילין, שהם כנגד חושן ואפוד ע"ש.

ג. עוד מצאנו בזוהר הקדוש (בא מג: תרגום) אשריהם ישראל שיודעים סוד התפילין, וצריך האדם להניח תפילין בכל יום להיות בצורה העליונה כעין הקב"ה המניח תפילין, ועל המניח תפילין של ראש נאמר (דברים כח, י) "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". ומובא בתיקוני הזהר (תיקון מז) שקול מכריז בכל יום: "תנו כבוד לדיוקן המלך שמניח תפילין".

ד. ידע האדם שבשעה שכורך רצועות התפילין, הרי הוא קושר את היצר הרע (ועיי' מהוימנא פנחס דף רלח. תרגום), האדם קושר את היצר הרע בקשר של הרצועות של התפילין, כי צורת הקשר של תפילין של יד שהוא כצורת י' של שם שד"י, והיא כעין טבעת של שלשלת על צווארו של יצר הרע כדי להכניעו, ואות ש' שעל הבית של תפילין של ראש היא שלשלת ממש על צווארו, כדי לקושרו שלא ישלטו עליו להחטיאו וכו', ובשביל זה פירשו חכמי המשנה (אבות ריש פ"ד) איזהו גיבור הכובש את יצרו, פירוש שרוב עליו ומכניעו ע"כ. וטוב כשמניח התפילין ידמיין בנפשו שקושר ועוקד היצר הרע.

ה. ידע האדם שכח תפילין של יד ממתיק הדינים כמו העקידה, וכ"כ בזוהר הקדוש (כי תצא רפב:) קישורא דתפילה דיד דומיא דעקדה דיצחק ע"ש.

ג. מובא במגן אברהם (סי' ת, סק"ג), כתוב בכוונות האר"י הקדוש זצוק"ל, שהיה מכסה הטלית על התפילין של ראש, ועיין בסוף סימן כ"ז דעל כל פנים לא יכסה לגמרי עכ"ל. ורבנו "הבן איש חי" זצוק"ל (וירא יח) כתב, ודע כי אע"ג דמזן ז"ל (בסוף סי' כז) כתב תפילין של ראש טוב להניחם גלויים, הנה המקובלים ז"ל סבירא להו לכסות בטלית, שיריד הטלית עד סוף המצח וטעמם ונימוקם עמם על פי סוד זה עיקר עכ"ל. (ועיין ב"כף החיים" סי' ת, ס"ק י"א) וכך נהגו אבותי ורבותי זצוק"ל.

שלא להסיח דעת מן התפילין

ד. יזהר שלא יסיח דעתו מן התפילין כי היסח הדעת הוא פגם גדול, ומובא ב"עולת תמיד" (שער התפילין) ופרע"ח (שער התפילין פ"ו), ומורי ז"ל היה מזהיר בענין הזה במאוד מאוד, כי ענין היסח הדעת גורם סילוק המוחין העליונים ואין פגם גדול מזה, וכבר ידעת כי בכל עת שמעלין נשמת האדם למעלה ממדרגתו מענישין ומנקין אותו על עבירות קלות כפי ערך עליות המדרגה ההיא. ופעם אחת ראה מורי זלה"ה נשמת צדיק חכם גדול שהיתה בעונש כאשר היו רוצין להעלותו למדרגה גדולה, והיו מענישין אותו על שפעם אחת היה מכויין בקדושת "ובא לציון" באומרו "שלא ניגע לריק ולא נלד לבהלה" ואז על ידי הכוונה ההיא שכח והסיח דעתו מן התפילין, ועל כן צריך להיזהר במאוד מאוד.

ה. מובא ב"שער הכוונות" (דרוש ה' התפילין) וז"ל, והנה נודע מה שאמרו חז"ל (שבת יב) שאסור להסיח דעתו מן התפילין, ואפילו בהיותו מתפלל, ובכל רגע צריך לחזור ולכוון בהם, זולתי בעת שאתה עוסק בתורה באיזה זמן שיהיה או בעת שאתה מתפלל תפילת י"ה, אבל בכל שאר התפילה צריך לכוון בהם בכל רגע. ולכן כדי שלא יטרידך הכוונה בהיותך מתפלל שאר התפילה עשה זאת איפה, ובעת שתניח ותקשור התפילין תכוון כל הכוונות הנזכרות, ואחר כך בשאר שעות היום או בשאר התפילה תכוון כוונה זו בקצרה באופן זה, תכוין תחילה בתפילין של ראש בגי' שמות "אהיה" "הויה" "אהיה" פשוטים, ואחר כך תכוין בתפילין של יד שהם ג' שמות "אהיה" "הויה" "אדני" פשוטים, ותכוין כי חיבור כולם ביחד הם בגימטריא ג' היות ע"ב ס"ג מ"ה. וכוונה זו תכוין בכל רגע ורגע אפילו בעת שאתה מתפלל שאר התפילה, חוץ מכשאתה מתפלל תפילת י"ה או בעת שאתה עוסק בתורה כנ"ל, שאז אתה פטור מכוונות אלו עכ"ל.

ו. רבנו "הבן איש חי" זצוק"ל (עיו"ח חיי שרה, ג) כתב, הדבר יפלא דאין יתכן לקיים דבר זה של רגע (שלא יסיח דעתו מן התפילין אפילו רגע) לכתחילה וכו'? ועל כן מוכרחים אנחנו לומר דליכא איסור היסח הדעת אלא במחשב בדברים חיצוניים, אבל במחשבה בדברי קדושה שהם קורבנות וזמירות ויוצר, אין צריך להזהר בזה הדבר שאמרו שלא יסיח דעתו אפילו רגע, אלא כל שהוא זוכר התפילין בין פסוק לפסוק ובין ענין לענין סגי ליה. מיהו גם לשיטה זו יש לומר דאינו מותר אלא רק במחשב בדברי קדושה של קרבנות וזמירות וברכות קריאת שמע, אבל אם מסיח דעתו מן התפילין בשביל שמחשב בדברים שבינו לבין חבירו או בדברי משא ומתן או בצרכי ביתו וכיוצא הרי זה עביד איסור בהיסח דעת זה, ועל זה הזהירו שלא יסיח דעתו אפילו רגע. והנה גם במחשב בדברים חיצוניים צריך לנו לדעת כמה הוא שיעור הרגע דאסור (עיין שם באריכות דיש מחמירים כדי הילוך ד' אמות, ויש מקילין עד כדי הילוך מאה אמה).

דיני הנחת תפילין: תפילה של יד מקומה ביד שמאל על הקיבורת, שהוא בשר גבוה שבין המרפק לכתף, והמעברתא, הוא המקום (המעבר) שהרצועה עוברת בו יניח לצד הכתף, ולפני שיהדק הרצועה יברך מיושב. * יזרח לאחוז תחלה בתפילין של יד, ומ"מ אם טעה ואחז תפילין של ראש יעזובנו מידו ויניח תחלה תפילין יד ואח"כ של ראש (שריעה כה). * **יקפיד** שלא להוציא התפילין של ראש מכיסו עד שיניח התפילין של יד. ומובא ב"שער הכוונות" (ענין תפילין, סוף דרוש ה) ומורי ז"ל היה נזהר שלא להוציא תפילין של ראש מכיסו עד שיניח תפילין של יד ויקשרנו למעלה במקום הקיבורת, ואחר כך לא היה חושש מלהוציאם אף על פי שלא כרך עדיין ז' הכריכות סביב זרועו כנ"ל, אבל ודאי שצריך לכוון ז' כריכות האלו קודם שיניח תפילין של ראש בראשו. * **ימין** בהנחתם, שציוונו הקב"ה להניח ארבע פרשיות אלו, שיש בהם יחוד שמו ויציאת מצרים, על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח, כדי שזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהם מורים על יחודו ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו, וישעבד להקדוש ברוך הוא הנשמה שהיא במוח וגם הלב שהוא עיקר התאוות והמחשבות. ובה זכור את הבורא וימעיט הנאותיו (שריעה סי' כה, ה).

קודם שיניח התפילין יאמר "לשם יחוד" זה:

לְשֵׁם יְחִיד קְדֻשָּׁא בְּרִידָהּ הוּא וְשְׁכִינְתָּהּ, בְּדְחִילוֹ וְדְחִימוֹ, וְדְחִילוֹ וְדְחִימוֹ, לְיְחִידָא שְׁמֵי אֹת יו"ד וְאֹת ה"א בְּאֹת וְא"ו וְאֹת ה"א, בְּיְחִידָא שְׁלֵימִים (יהוה) בְּשֵׁם כְּלִי-יִשְׂרָאֵל, הֲרִינִי מוֹכֵן לְקִיָּם מִצּוֹת עֲשֵׂה לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּיָדִי וּבְרָאשִׁי, כְּמוֹ שְׁצִוֵּנוּ יְהוָה יְאֵהֲרֵנוּ: וְקִשְׁרָתֶם אִתְּם לְאֹת עַל-יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵינוּכֶם: וְצִוֵּנוּ הַקְּבִ"ה לְהַנִּיחַ אַרְבַּע פְּרִשְׁיֹת אֵלָיו שֵׁישׁ בְּהֶם יְחִיד שְׁמוֹ וְיִצְיַאת מִצְרַיִם, עַל הַזְּרוּעַ כְּנֶגֶד הַלֵּב, וְעַל הָרֹאשׁ כְּנֶגֶד הַמּוֹחַ, כְּדֵי שְׁנֹכַר נְפִים וְנִפְלְאוֹת שְׁעֲשֵׂה עִמָּנוּ. שְׁהֵם מוֹרִים עַל יְחִידוֹ וְאֲשֶׁר לוֹ הַכֹּחַ וְהַמְּשָׁלָה בְּעֲלִיּוֹנִים וּבַתְּחִתּוֹנִים לַעֲשׂוֹת בְּהֶם כְּרָצוֹנוֹ. וְהֲרִינִי מִשְׁעַבְד לְקָדוֹשׁ בְּרִידָהּ הוּא הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא בַּמּוֹחַ, וְהַלֵּב שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַזְּרוּעַ, שְׁהֵם עֵקֶר הַתְּאוּוֹת וְהַמְּחֻשְׁבוֹת, וְכִּהְיָ נֹכַח הַבּוֹרָא וְנִמְעַט הַנְּאוּתֵינוּ. וְהֲרִינִי מוֹכֵן לְבָרֵךְ הַבְּרָכָה שֶׁתִּקְנֵנו רְבוּתֵינוּ וְזִכְרוֹנֵם לְבְרָכָה עַל מִצְוֹת הַתְּפִלִּין, וְהֲרִינִי מְכֻוֵן לְפָטוֹר בְּכִרְכָּה זֶה תְּפִלִּין שֶׁל יָד וְתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, וְיַעֲלֶה

הריני מוכן לקיים מצות עשה להניח תפילין וכו'. בענין אמירת "לשם יחוד" שקודם הנחת תפילין, מובא בשער הכוונות (דף א) צריך להראות לפניו יתברך הכנעה גדולה באימה ויראה, אמנם תהיה בשמחה יתירה וגדולה בכל האפשר, כדמיון העבד המשמש את רבו בשמחה יתירה, ואם משמשו בעצבות עבודתו נמאסת לפניו, וכמעט שעיקר המעלה והשלמות והשגת רוח הקודש תלויה בדבר זה בין בעת תפילתו ובין כשעושה איזה מצוה משאר המצוות, וכמ"ש בגמרא (ברכות דף ל:) מההוא דהוה קבדח טובא ואמר תפילין קא מנחנא, ואל תבזו לענין זה כי שכרו גדול מאוד ע"כ.

לְפָנָיו יְהוָה יֵאָהֲרֹהוּ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, כָּאֱלוֹ בִּנְיָמִי בְּכָל־הַפְּנוּת הַרְאוּזֹת
לְכוּן בְּהִנָּחַת הַתְּפִלִּין וּבְבִרְכָה. [ויאמר "ויהי נעם" ב' פעמים] ויהי | נָעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ
עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כֹּנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כֹּנְנָהוּ:

יכין בברכה זו לפטור גם את התפילין של ראש:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, ^{יֵאָהֲרֹהוּ אֱלֹהֵינוּ} אֱלֹהֵינוּ, ^{תְּקוּף בַּעַל הַיְכֹוֹת וְנֹעַם הַמְּחֹות כֹּוֹס} מְלֹךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, ¹ וְצִוָּנוּ
לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

אם הפסיק בדבור שלא לצורך הנחת התפילין - צריך לברך ג"כ על תפילין דראש ברכה נפרדת,
זוה נוסחה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, ^{יֵאָהֲרֹהוּ אֱלֹהֵינוּ} אֱלֹהֵינוּ, ^{תְּקוּף בַּעַל הַיְכֹוֹת וְנֹעַם הַמְּחֹות כֹּוֹס} מְלֹךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, ¹ וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

אחר הנחת תפלה של ראש יכרוך ג' כריכות על אצבעו האמצעית, כריכה ראשונה בפרק אמצעי
של האצבע וכריכה ב' וג' בפרק האחרון, ויאמר:

וְאֲרֻשְׁתִּיךָ לִי לְעוֹלָם, וְאֲרֻשְׁתִּיךָ לִי בְּצַדֵּק וּבְמִשְׁפָּט, וּבְחֶסֶד
וּבְרַחֲמִים: וְאֲרֻשְׁתִּיךָ לִי בְּאַמוּנָה, וְיָדַעַתְּ אֶת־יְהוָה יֵאָהֲרֹהוּ:

חייב כל אדם לומר ד' פרשיות של תפילין כל יום בעודם עליו, והב' פרשיות "שמע" "והיה
אם שמוע" אומרם כבר בקריאת שמע, וב' פרשיות "קדש" "והיה כי יביאך" צריך לאומרם קודם
"ברוך שאמר" שהם קודמות ל"שמע" "והיה אם שמוע". ואם אינו יכול לאומרם קודם "ברוך
שאמר", יאמרם אחר "עלינו לשבח" קודם שיסיר התפילין (ב"ח סי' לו, מחזיק ברכה סי' לד ג, בשם
מהר"ם פאפירש).

וְיִדְבַר יְהוָה יֵאָהֲרֹהוּ אֵל־מִנְּשָׂה לְאָמֹר: קִדְּשֵׁנִי לִי
כָּל־כְּבוֹד – כְּפָדָה כָּל־רַחֲם – בְּבִנְיָ יִשְׂרָאֵל
בְּאָדָם וּבְבַהֲמָה, לִי הוּא: וַיֹּאמֶר מִנְּשָׂה אֵל־הָעָם,
זְכוֹר אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יִצְאָתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית

עֲבָדִים, כִּי בְחֻק יָד הוֹצִיא יְהוָה יִשְׂרָאֵל יֵאֱהָרֹנְהוּ
אֶתְכֶם מֵ־מוֹת, וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ: הַיּוֹם אִתְּכֶם וְיָצְאִים,
בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב: וְהָיָה כִּי־יִבְיֹאֵךְ יְהוָה יִשְׂרָאֵל יֵאֱהָרֹנְהוּ אֶל־
אֶרֶץ הַפְּנִיעָנִי וְהַחֲתִי וְהָאֲמֹרִי וְהַחֲזִי וְהַיְבוֹסִי, אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְךָ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב
וְדָבָשׁ, וְעַבַדְתָּ אֶת־הָעַבְדָּה הַזֹּאת בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה:
שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג
לַיהוָה יִשְׂרָאֵל יֵאֱהָרֹנְהוּ: מִצֹּת יֵאָכֵל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים,
וְלֹא־יִרְאֶה לְךָ חֶמֶץ וְלֹא־יִרְאֶה לְךָ שָׂאֵר בְּכֹל־
נֶבֶלְךָ: ^[מלע] וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶיךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר
זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי יִשְׂרָאֵל יֵאֱהָרֹנְהוּ לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: וְהָיָה
לְךָ לְאוֹת עַל־יָדְךָ וְלִזְכוּרֹן בֵּין עֵינֶיךָ, לְמַעַן תִּתְּיֶה
תּוֹרַת יְהוָה יִשְׂרָאֵל יֵאֱהָרֹנְהוּ בְּפִיךָ, כִּי בְיַד חֻקָּה הוֹצִיאֲךָ
יְהוָה יִשְׂרָאֵל יֵאֱהָרֹנְהוּ מִמִּצְרָיִם: וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַחֻקָּה הַזֹּאת
לְמוֹעֲדָה, מִיָּמִים יָמִימָה:

וְהָיָה כִּי־יִבְיֹאֵךְ יְהוָה יִשְׂרָאֵל יֵאֱהָרֹנְהוּ אֶל־אֶרֶץ הַפְּנִיעָנִי,
בְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְךָ וְלְאַבְרָהָם, וּנְתַנָּה לְךָ:
וְהָעַבַדְתָּ כָּל־פֶּטֶר רַחֵם לַיהוָה יִשְׂרָאֵל יֵאֱהָרֹנְהוּ, וְכֹל־

פֶּטֶר | שָׁנָה בְּהֵמָּה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים
לִיהוֹנָדָס יֵאֵהְרֹנְתָי: וְכָל־פֶּטֶר חֵמֵר תִּפְדֶּה בְּשֵׁתָה, וְאִם־
לֹא תִפְדֶּה וְעַרְפְּתֹנִי, וְכָל כְּבוֹד אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה:
וְהָיָה כִּי־יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מַה־זֹּאת,
וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוֹנָדָס יֵאֵהְרֹנְתָי
מִמִּצְרַיִם¹ מִבֵּית עַבְדִּים: וַיְהִי כִּי־הִקְשָׁה פְרַעֲהַ
לְשַׁלְּחֵנוּ, וַיַּחְלֵג יְהוֹנָדָס יֵאֵהְרֹנְתָי כָּל־כְּבוֹד בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם² מִכְּבוֹד אָדָם וְעַד־כְּבוֹד בְּהֵמָה, עַל־כֵּן אֲנִי
זָכַח לִיהוֹנָדָס יֵאֵהְרֹנְתָי כָּל־פֶּטֶר³ רַחֵם הַזְּכָרִים, וְכָל־
כְּבוֹד בְּנֵי אִפְדָּה: וְהָיָה לְאוֹת עַל־יְדֹכָה וְלְטוֹשֶׁפֶת
בֵּין עֵינֶיךָ, כִּי בְחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוֹנָדָס יֵאֵהְרֹנְתָי
מִמִּצְרַיִם:

